

DEBATT & INNLEGG

I den grad regjeringen fortsatt ønsker å benytte finanspolitikken som et stabiliseringspolitisk virkemiddel, bør strategien endres, skriver *Kai Leitemo*, førsteamanuensis ved BI, på femårsdagen for innføringen av inflasjonsmålet.

Gratulerer med dagen!

29. mars 2001 instruerte regjeringen Norges Bank om å innføre et inflasjonsmål på 2,5 prosent. Dette innebar en av de største makroøkonomiske reformene noensinne i norsk økonomisk politikk. Med inflasjonsmålet og Norges Banks tolkning av mandatet har stabiliseringspolitikken fått et fast og tydeligere rammeverk som vil tjene oss vel inntil vi eventuelt går med i den europeiske myntunionen og får euro som betalingsmiddel i norsk økonomi.

På grunn av valutakursmålingen hadde Norges Bank vært hindret fra å ta stabiliseringspolitiske hensyn (selv om sentralbanksjef Svein Gjedrem allerede fra 1999

Kai Leitemo.

hadde tatt seg betydelige friheter i så måte), noe som hadde tilfalt finanspolitikken. Begrunnelsen i 2001 for å innføre inflasjonsmålet var at finanspolitikken nå for alvor ville starte innfasingen av oljeinntektene i norsk økonomi, og ville da ikke kunne ta tilstrekkelig hensyn til de eventuelle stabiliseringspolitiske behovene. En mer fullstendig begrunnelse inkluderer at mange små åpne økonomier internasjonalt allerede hadde akseptert at pengepolitikken var mer egnet som et stabiliseringspolitisk virkemiddel enn finanspolitikken. Det var en utpreget holdning at finanspolitikken heller burde konsentrere seg om å være forutsigbar og ha et stabilt skattesystem. Finanspolitikken burde i så måte ikke ha stabiliseringspolitikk som en av sine hovedoppgaver.

Erfaringsene fra de siste fem årene er blandede. Stort sett har det vært bred enighet blant økonomer om innretningen av politikken. Et unntak er likevel pengepolitikken i 2002-2003, som de fleste mener var betydelig mer kontraktiv enn det den burde ha vært. Politikken i denne perioden er en betydelig kilde til en ustabilitet som pengepolitikken den dag i dag strever med å korrigere. På den annen side fremstår kommunikasjonen fra sentralbanken nå som meget klar, både med hensyn til hva den forsøker å oppnå og hva den vil gjøre for å nå målsetningene i pengepolitikken. De siste fem årene preges av en imponerende progresjon og evne til å ta ny kunnskap innover seg – kort sagt: modning. I dag er det en bred oppfatning i økonommiljøet om at pengepolitikken er godt innrettet gjennom rentesettingen og valg av strategi.

Selv om Norges Bank nå synes å gjøre sin del av jobben på en god måte, har jeg mer å utsette

Wenche Lyngholm.

RYDDEJOPP. Flere eksperter hevder at sentralbankens mandat er uklart, eller at det innebærer noe annet enn det banken faktisk gjør. Dette burde finansminister Kristin Halvorsen rydde opp i, mener artikkelforfatteren. Foto: Gunnar Bløndal

på regjeringen. Per i dag er mandatet til pengepolitikken svært uklart. Faktisk kan det hevdes at dersom sentralbanksjefen virkelig ville, kunne han med mandatet i hånd innføre et valutakursmål i norsk økonomi. Det kan argumenteres for at en stabil valutakurs er en forutsetning for at inflasjonen er rundt 2,5 prosent på sikt. Flere ekspertutredninger om pengepolitikken har påpekt problemstillinger rundt tolkningen av mandatet – enten at mandatet er uklart eller at mandatet faktisk innebærer

Selv om Norges Bank nå synes å gjøre sin del av jobben på en god måte, har jeg mer å utsette på regjeringen

noe annet enn det sentralbanken gjør. Det hadde vært fint om regjeringen hadde ryddet opp i dette.

Selv om Norges Bank muligens står rimelig fritt til å innrette pengepolitikken i den retning den ønsker, hevder enkelte jurister at sentralbankloven ikke tillater sentralbanken å sette renten uten å informere og dermed i praksis konferere med regjeringen først for å unngå

eventuell instruksjon. Det hadde vært et bidrag til å gjøre Norges Banks inflasjonsbekjempelse mer troverdig om bankens uavhengighet kunne formaliseres bedre. Med et klarere mandat som gjør etterprøvingen lettere, vil det være få grunner til ikke å kutte koblingen mellom regjeringen og sentralbanken. Sentralbankens posisjon må heller avhenge av i hvilken grad den leverer i henhold til mandatet. I så måte er det et paradoks at regjeringen bare benytter midler tilsvarende en brøkdelen av Norges Banks budsjett på å evaluere sentralbanken.

Men nå skal det jo også bemerkes at under dagens ordning må jo regjeringen selv være svært interessert i at eventuelle feil i utøvelsen av pengepolitikken skyves under teppet: Med dagens system hviler det endelig ansvar for pengepolitikken på regjeringens skuldre. Feil vil innebære kritikk fra mediene og opposisjonen i Stortinget. Det kan man tape stemmer på.

I tillegg til en klargjøring av mandatet og styrking av sentralbankens institusjonelle stilling synes det å være to forhold som bør bli vurdert endret.

● For det første bør inflasjonsmålet reduseres til to prosent. Min begrunnelse er ikke at det er oppportunt ut fra den nåværende makroøkonomiske situasjonen (med det er jo også det).

Begrunnelsen er at vi da får et inflasjonsmål som er mer på linje med det i utlandet. Økonomisk teori tilsier også at de fleste kostnadene med inflasjonen øker med dens nivå, mens noen betydelig ulemper med en varig lav inflasjon først oppstår på et nivå som ligger vesentlig under to prosent. Regjeringens argumentasjon rundt å sette inflasjonsmålet til 2,5 prosent virket også i sin tid snodig.

● I den grad regjeringen fortsatt ønsker å benytte finanspolitikken som et stabiliseringspolitisk virkemiddel, bør strategien for bruken av finanspolitikken endres. Under et inflasjonsmål vil finanspolitikken først og fremst påvirke hvilken innretning renten bør ha for at inflasjonsmålet skal nås. Dersom det føres en ekspansiv finanspolitikk, vil renten måtte være høyere enn den ellers kunne ha vært. Derfor er det viktig at den fleksibiliteten som er i finanspolitikken, brukes med utgangspunkt i dette, og ikke kun mekanisk øker ekspansiviteten i nedgangskonjunkturer og reduserer den i oppgangskonjunkturer. En oppgangskonjunktur kan faktisk være nødvendig for varig å øke inflasjonen. Dersom finanspolitikken hindrer det, må rentene settes enda lavere. Da kan inflasjonsmålet bidra til finansiell ustabilitet på sikt. Det burde være unødvendig.

Politisk styring med fusjoner

Seksjonssjef Harald J. Andersen i HSH er i et innlegg i DN mandag 20. mars svært kritisk til at regjeringen har omgjort Konkurransetilsynets vedtak om å forby Prior å overta Norgården. Han mener at den bestemmelsen som gir regjeringen adgang til slik omgjøring, er absurd.

Det er konkurranselovens § 21 som Andersen mener er absurd. Etter den bestemmelsen kan Kongen i statsråd tillate et oppkjøp av et foretak som Konkurransetilsynet har grepet inn mot etter konkurranselovens bestemmelser om fusjonskontroll. Bestemmelsen ble foreslått av regjeringen Bondevik II. Bakgrunnen for bestemmelsen er et ønske om politisk styring og kontroll med konkurransepolitikken og spesielt fusjonskontrollen. Regjeringen har hatt en slik kontroll så lenge vi har hatt fusjonskontroll i Norge. Tilsvarende sikkerhetsventiler finnes også mange andre land med en aktiv konkurransepolitikk.

Det som er nytt fra 2004, er at en slik omgjøring kun kan gjøres ved beslutning av Kongen i statsråd, mens myndigheten tidligere lå hos den statsråden som var ansvarlig for konkurransepolitikken. Videre er det tatt inn i loven kriterier for når det er adgang til å foreta slik omgjøring. Samlet sett er terskelen for omgjøring blitt høyere. Det er likevel slik at det er en politisk avveining mellom hensynet til konkurransen og andre samfunnshensyn som er avgjørende for når bestemmelsen skal brukes.

Andersen er uenig i denne avveiningen i saken om Priors kjøp av Norgården. Regjeringen har en annen mening, og har i sin vurdering lagt stor vekt på målet om å opprettholde norsk produksjon av egg og eggproducentenes inntekter i en situasjon der WTO-forhandlingene kan føre til at norsk eggproduksjon møter importkonkurranse.

Wenche Lyngholm, statssekretær i Fornyings- og administrasjonsdepartementet

DN E-post: debatt@dn.no
Telefaks: 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk:
Maks 4500 tegn (ca. 750 ord)
Underinnlegg/replikk:
Maks 1500 tegn (ca. 250 ord)

● Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær Varsom-plakaten.

● Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere.

● Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

Debattansvarlig:
Tor Slette Johansen,
tlf. 22 00 11 26 – 932 56 100